

Một số trở ngại và biện pháp tổ chức dạy học các bộ môn Lý luận chính trị ở Đại học Thái Nguyên

Nguyễn Thị Hương*

*TS.Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên

Received: 16/11/2023; Accepted: 6/1/2024; Published: 16/1/2024

Abstract: In the current period, innovating education and training in general, innovating the teaching of political theory subjects in universities and colleges in particular, to meet the current comprehensive educational innovation requirements is an urgent practical issue. The article contributes to clarifying some issues raised in teaching those subjects at universities in Thai Nguyen University. From there, we propose a number of recommendations to contribute to improving the quality and effectiveness of teaching these subjects in the future.

Keywords: Education, politics, teaching innovation, political theory...

1. Đặt vấn đề

Với sứ mạng trang bị cho người học thế giới quan, nhân sinh quan và phương pháp luận khoa học, xây dựng ý thức công dân, năng lực làm chủ trong các hoạt động kinh tế, chính trị, văn hóa xã hội, các môn lý luận chính trị (LLCT) có vị trí quan trọng trong chương trình đào tạo của các trường đại học. Tuy nhiên, việc thực hiện sứ mạng đó đang gặp không ít trở ngại, thách thức do những điều kiện khách quan và chủ quan.

Sinh thời, Hồ Chí Minh luôn coi trọng công tác giáo dục và coi đó là sự nghiệp vĩ đại - sự nghiệp trông người. Người dạy rằng, việc cốt yếu sự nghiệp ấy là người thầy dạy sao cho thiết thực, hiệu quả tránh dông dài, người học thì phải có hiểu biết tốt (học tốt) mới có thực hành tốt (làm tốt). Người phê phán bệnh nói dông dài, thiếu thiết thực: “Nói mênh mông trời đất. Nói gì cũng có. Nhưng chỉ chừa một điều không nói đến là những việc thiết thực cho địa phương đó, những việc mà dân chúng ở đó cần biết, cần hiểu, cần làm, thì không nói đến” [1, tr.343]. Người từng căn dặn, học tập lý luận cần tránh rơi vào hình thức, sáo rỗng, dùng biên mình thành cái bỏ đựng sách di động hoặc bụng đầy chữ nghĩa nhưng làm vẫn theo kinh nghiệm, thiếu sâu sát với thực tế. Học phải đi đôi với hành, lý luận gắn với thực tiễn. “Lý luận rất cần thiết nhưng nếu cách học tập không đúng thì sẽ không có kết quả. Do đó, trong lúc học tập lý luận chúng ta cần nhấn mạnh: lý luận phải liên hệ với thực tế” [2, tr.496].

Tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII, khi đánh giá về công tác giáo dục LLCT ở Việt Nam, Đảng ta đã chỉ ra một số hạn chế như “việc giáo dục tư tưởng, chính trị cho cán bộ, đảng viên chưa thường

xuyên, một bộ phận đảng viên chưa nắm được chủ trương, đường lối của Đảng. Việc học tập LLCT tuy có nhiều cố gắng nhưng vẫn chưa đáp ứng được yêu cầu” [3, tr172]. Những hạn chế trong công tác giáo dục, bồi dưỡng LLCT tất yếu dẫn đến hệ quả một số cán bộ, đảng viên có biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, phai nhạt lý tưởng cách mạng, thậm chí mơ hồ, dao động, mất niềm tin vào con đường, mục tiêu phát triển đất nước. Như vậy, đổi mới công tác LLCT nói chung, đổi mới dạy học các bộ môn LLCT ở các trường đại học trong Đại học Thái Nguyên nói riêng đã và đang trở nên cấp thiết hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề đặt ra trong tổ chức dạy học các bộ môn LLCT ở Đại học Thái Nguyên

Môn LLCT được giảng dạy trong các trường đại học khối không chuyên ngành Chủ nghĩa Mác- Lênin gồm các phân môn: Triết học Mác – Lênin, Kinh tế Chính trị học Mác – Lênin, Chủ nghĩa xã hội khoa học, Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam và Tư tưởng Hồ Chí Minh. Đối với các Trường đào tạo chuyên ngành LLCT thì các phân môn sẽ có cấu trúc gắn với chuẩn đầu ra. Về cơ bản, mục tiêu của các bộ môn LLCT là nhằm: Trang bị thức LLCT cơ bản về Chủ nghĩa Mác- Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh và đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam; Xác lập thế giới quan duy vật biện chứng; nhân sinh quan cách mạng; hình thành, củng cố năng lực tư duy khoa học; Hình thành, củng cố, phát triển phương pháp nhận thức và làm việc khoa học.

Để phù hợp với đối tượng và thực hiện được mục tiêu môn học, trong những năm gần đây, các trường đại học thuộc Đại học Thái Nguyên đã và đang thực hiện mô hình dạy học tích cực - lấy người học làm

trung tâm. Tuy nhiên, trong thực tiễn triển khai nảy sinh một số bất cập sau đây:

Thứ nhất, nhận thức của đại bộ phận SV, học viên về vị thế, vai trò của bộ môn LLCT chưa đầy đủ nên chất lượng, hiệu quả dạy học chưa cao.

Thứ hai, trong những năm qua, hướng ứng tình thần đổi mới giáo dục toàn diện, đội ngũ GV đã có nhiều nỗ lực trong đổi mới phương pháp và hình thức tổ chức dạy học. Song, xuất phát từ thói quen, từ năng lực tổ chức, từ đặc thù tri thức nên nhiều GV vẫn sử dụng chủ yếu phương pháp truyền thống, độc thoại một chiều, thầy giảng, trò nghe và ghi chép. Vì vậy nội dung lý luận dễ trở nên sáo rỗng, xa rời thực tế, làm cho SV vốn đã không thích học nay càng chán, ngại học hơn.

Thứ ba, việc vận dụng PPDH theo hướng tích cực ở một số nhà trường còn chưa đồng đều. Nhiều GV biến bài giảng tương khô khan, trừu tượng thành những giờ học hết sức lý thú, ý nghĩa trong giáo dục thể giới quan, giá trị quan khoa học và cách mạng. Tuy nhiên, vẫn còn một số GV trong tổ chức giảng dạy còn nặng về chương trình, tham nội dung lý luận, dàn trải, chưa chú ý tới sự hứng thú, thái độ của người học; bài giảng của một số GV chuẩn bị chưa sâu, thiếu sức thuyết phục trong giảng dạy, tính thực tiễn không cao; một số GV được đào tạo cơ bản song thiếu thực tế.

Thứ tư, công tác kiểm tra, đánh giá các bộ môn LLCT vẫn nặng về ghi nhớ, tái hiện kiến thức, ít quan tâm đến khả năng vận dụng, liên hệ kiến thức của người học. Hình thức đánh giá kết quả vẫn sử dụng chủ yếu thông qua các bài kiểm tra thường xuyên và định kỳ với hai loại hình viết và vấn đáp nên chưa mang tính toàn diện.

2.2. Đề xuất biện pháp nâng cao chất lượng tổ chức dạy học các bộ môn LLCT ở Đại học Thái Nguyên

Thực hiện chủ trương của Đảng trong Đại hội XIII về đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp giáo dục LLCT theo hướng khoa học, sáng tạo, hiện đại và gắn lý luận với thực tiễn. Nhằm nâng cao chất lượng dạy học các bộ môn LLCT ở Đại học Thái Nguyên trong thời gian tới cần thực hiện các biện pháp sau:

2.2.1. Tiếp tục đẩy mạnh công tác truyền thông nhằm nâng cao nhận thức về tầm quan trọng, vai trò của việc học tập LLCT cho SV các trường đại học

Chủ nghĩa Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động của giai cấp công nhân và Đảng ta. Việc giảng dạy, truyền bá chủ nghĩa Mác-Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh đối với các thành viên xã hội, đặc biệt là với thế hệ thanh

niên, SV là hết sức cần thiết.

Sau hơn 35 năm tiến hành công cuộc đổi mới, Việt Nam đã đạt được những thành tựu đáng tự hào. Đất nước đã thoát khỏi khủng hoảng và đang trên đà phát triển. Tuy nhiên, do xuất phát điểm thấp nên thành quả mà chúng ta đạt được còn chưa bắt kịp được với xu thế phát triển như vũ bão về kinh tế, xã hội toàn cầu. Những mặt trái của kinh tế thị trường, của quá trình công nghiệp hóa tác động không nhỏ làm gia tăng các hiện tượng tiêu cực xã hội như tình trạng phân hóa giàu nghèo diễn ra ngày một lớn; nạn tham nhũng, quan liêu trở thành gánh nặng xã hội; tình trạng suy thoái về đạo đức xã hội, tình trạng mất dân chủ, tình trạng người lao động bị bóc lột, nạn thất nghiệp... xuất hiện ngày càng nhiều.

Trước hiện thực xã hội như vậy, tư tưởng của SV ít nhiều bị ảnh hưởng. Sự lệch chuẩn về phương hướng và giá trị. Sự kỳ vọng về tương lai của đất nước, niềm tin, lý tưởng XHCN cũng vì thế bị tác động không nhỏ. SV vốn đã không thích học các môn LLCT nay lại càng suy giảm động lực để tiếp thu kiến thức các môn học này.

Do vậy, ngoài đổi mới tổ chức dạy học các bộ môn LLCT, việc tăng cường các hoạt động truyền thông nhằm nâng cao nhận thức về ý nghĩa vai trò của bộ môn LLCT trong bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng cho mọi đối tượng, trong đó có SV các trường đại học là hết sức quan trọng.

2.2.2. Đẩy mạnh đổi mới PPDH các môn LLCT theo hướng phát huy năng lực người học

Đổi mới PPDH các môn LLCT ở các trường đại học trước hết đòi hỏi đội ngũ GV phải có ý thức tiếp cận và vận dụng các PPDH tích cực. Trong hoạt động dạy học tích cực cập nhật thông tin mới và kết hợp các PPDH truyền thống với các phương pháp, phương tiện dạy học (PTDH) hiện đại. Sự kết hợp đó không chỉ ở trong một chuyên đề, chủ đề mà thậm chí trong một luận điểm, nội dung trình bày cũng có thể sử dụng nhiều phương pháp. Theo đó, trong giảng dạy, GV cần vận dụng linh hoạt các hình thức, PPDH các môn LLCT theo hướng giảm tối đa việc truyền thụ một chiều, cung cấp kiến thức có sẵn; cần tăng cường việc hướng dẫn, tổ chức cho người học chủ động học tập, nghiên cứu về những nội dung của bài học, tạo điều kiện cho người học rèn luyện phương pháp tự học, phát triển năng lực, tính chủ động, tự chủ của cá nhân. Việc sử dụng các phương pháp giảng dạy phải phù hợp với đối tượng, dung lượng bài giảng về lý luận và thực tiễn sao cho mỗi bài giảng phải có sự kết hợp được các phương pháp phù hợp tốt nhất cùng

với các PTDH khác làm cho bài giảng phong phú và thiết thực.

2.2.3. Phát huy phẩm chất, năng lực đội ngũ GV LLCT, nhất là đội ngũ GV trẻ

Cần chuẩn hóa đội ngũ GV LLCT để nâng cao chất lượng giảng dạy nhất là đội ngũ GV trẻ. Chuẩn hóa đội ngũ GV LLCT phải dựa trên những tiêu chuẩn về chất lượng, trình độ học vấn, năng lực sư phạm của đội ngũ GV. Chuẩn hóa về chất lượng là phải làm cho đội ngũ GV LLCT được đào tạo đúng ngành nghề, có phẩm chất, năng lực sư phạm và quản lý giáo dục đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục trong thời đại khoa học công nghệ phát triển.

GV giảng dạy LLCT phải có trình độ học vấn đại học và sau đại học, được đào tạo sư phạm về chuyên ngành LLCT. GV phải có hiểu biết sâu sắc về lĩnh vực chuyên ngành và những kiến thức, kỹ năng sư phạm để truyền thụ cho người học. Ngoài ra, GV phải được bổ sung, bồi dưỡng cập nhật thường xuyên kiến thức, bao gồm cả kinh nghiệm thực tiễn xã hội, kinh nghiệm hoạt động sư phạm, kinh nghiệm NCKH và kinh nghiệm lãnh đạo, quản lý. Muốn vậy, GV cần được tạo điều kiện trải nghiệm qua các hình thức như: tập huấn GV, sinh hoạt học thuật, thông tin khoa học, tăng cường cho GV đi thực tế tại đơn vị cơ sở.

2.2.4. Đổi mới hoạt động KTĐG trên cơ sở định hướng phát triển phẩm chất, năng lực của người học

Đổi mới PPDH cũng đồng nghĩa với việc đổi mới hoạt động KTĐG bởi đó là một khâu vô cùng quan trọng trong dạy học. KTĐG theo năng lực không lấy kiểm tra khả năng tái hiện kiến thức đã học làm trung tâm mà cần chú trọng khả năng vận dụng sáng tạo tri thức trong xử lý trước những tình huống có thể nảy sinh trong thực tiễn. Để thực hiện điều này, các trường đại học cần xây dựng kế hoạch KTĐG phù hợp với từng đối tượng SV, với đặc thù ngành học chứ không thể áp dụng đại trà phương án đánh giá cho toàn trường như trong hiện tại. Cần sử dụng phối hợp các hình thức, phương pháp KTĐG khác nhau trong quá trình dạy học. Có thể kết hợp giữa kiểm tra miệng, kiểm tra viết và bài tập thực hành, vận dụng. Kết hợp giữa tự luận với trắc nghiệm khách quan. Kết hợp đánh giá của nhà trường, các tổ chức đoàn hội mà SV tham gia và đánh giá từ chính người học để có được kết quả chính xác nhất.

2.2.5. Đảm bảo những điều kiện vật chất cần thiết trong quá trình tổ chức dạy học bộ môn

Cơ sở vật chất, trang thiết bị bảo đảm là tập hợp các phương tiện, thiết bị đảm nhiệm những nhiệm vụ sư phạm nhất định, bao gồm: lớp học, giảng đường,

thiết bị kỹ thuật, đồ dùng dạy học chung và chuyên dụng cho từng môn học... CSVN, trang TBĐH được xem là một nhân tố quan trọng, là điều kiện thiết yếu của quá trình đào tạo ở mỗi nhà trường mà nếu thiếu nó thì việc giảng dạy sẽ khó có thể diễn ra, hoặc nếu có diễn ra thì cũng trong một trạng thái không hoàn thiện, không đầy đủ. Do đó, để đổi mới dạy học các môn LLCT, các nhà trường cần quan tâm đầu tư nâng cấp, hiện đại hóa trang thiết bị kỹ thuật dạy học.

Trong giai đoạn hiện nay, các trường đại học cần quan tâm đến việc số hóa tài liệu học tập nói chung và học liệu LLCT nói riêng bởi đây là một trong những cách thức hữu hiệu để đổi mới PPDH LLCT. Số hóa giúp GV và SV dễ dàng truy cập vào nguồn dữ liệu, vừa tiết kiệm chi phí in ấn, vừa đảm bảo tốc độ truy cập giúp cho người học chủ động trong tìm kiếm tri thức. Việc số hóa cũng khiến GV buộc nâng cao khả năng ứng dụng công nghệ thông tin để xây dựng hệ thống bài giảng điện tử. Với hình thức này GV kết hợp với trình chiếu powerpoint để bài giảng thêm phong phú; đồng thời các video tham khảo cũng có thể được sử dụng đan xen trong quá trình giảng dạy góp phần nâng cao chất lượng giờ học.

3. Kết luận

Đổi mới tổ chức dạy học các bộ môn LLCT nói chung, đổi mới dạy học LLCT ở các trường đại học trong Đại học Thái Nguyên nói riêng là yêu cầu khách quan, là đòi hỏi cấp bách của thực tiễn. Mục tiêu của đổi mới không chỉ tập trung trang bị nhiều tri thức khoa học mà là còn khơi dậy, hình thành, củng cố và thúc đẩy phát triển kỹ năng tư duy, kỹ năng sống ở SV. Điều này góp phần tăng tính hấp dẫn, lôi cuốn cho các bài giảng LLCT, từ đó nâng cao chất lượng, hiệu quả của đào tạo, bồi dưỡng LLCT. Tuy nhiên, để đổi mới dạy học các môn LLCT cần thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp với sự quyết tâm cao của các nhà trường và đội ngũ GV.

Tài liệu tham khảo

1. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 5*, Nxb. Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
2. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 8*, Nxb. Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Tập I*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.108
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập II*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.172
5. Nguyễn Thị Hương (2016), *Giáo trình Phương pháp dạy học GDĐD ở phổ thông* (phần 1), NXB Đại học Thái Nguyên. Thái Nguyên.